

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 5. 2023, sp. zn. 6 To 16/2023, ECLI:CZ:VSPH:2023:6.TO.16.2023.1

Číslo: 8/2024

Právní věta:

Peněžitý trest uložený podle právní úpravy účinné do 30. 9. 2020 (do změn trestních předpisů provedených zákonem č. 333/2020 Sb.) se podle ní i vykoná, a to v souladu s tím, jak byl rozsudkem uložen bez jeho modifikace podle právní úpravy účinné od 1. 10. 2020. Proto nevykonal-li odsouzený zcela nebo zčásti takový peněžitý trest, je třeba za splnění zákonných podmínek nařídít výkon náhradního trestu odnětí svobody nebo jeho poměrné části, nepřichází-li v úvahu jiný postup, zejména přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení nebo v trest obecně prospěšných prací (§ 69 odst. 2, 3 tr. zákoníku, ve znění účinném do 30. 9. 2020).

Pozn.: V právní větě nebyl zaujímán názor k procesnímu postupu Vrchního soudu v Praze.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 03.05.2023

Spisová značka: 6 To 16/2023

Číslo rozhodnutí: 8

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Náhradní trest odnětí svobody za trest peněžitý, Peněžitý trest, Přejídná ustanovení

Předpisy: § 69 odst. 2 tr. zákoníku ve znění účinném do 30. 9. 2020
§ 69 odst. 3 tr. zákoníku ve znění účinném do 30. 9. 2020

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Praze zrušil z podnětu stížnosti odsouzeného R. Z. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 2023, č. j. 48 T 2/2016-5095, a rozhodl o nařídění výkonu náhradního trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2019, č. j. 48 T 2/2016-4234, jenž nabyl právní moci dne 14. 9. 2020 ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 9. 2020, č. j. 6 To 50/2020-4599.

Z odůvodnění:

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 10. 1. 2023, č. j. 48 T 2/2016-5095 (dále jen „napadené usnesení“), bylo rozhodnuto tak, že:

I. Podle § 344 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění účinném do 30. 9. 2020, ve spojení s § 69 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění účinném do 30. 9. 2020, se odsouzenému R. Z. nařizuje výkon náhradního trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, který byl odsouzenému uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2019, sp. zn. 48 T 2/2016, jenž nabyl právní moci dne 14. 9. 2020 ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 9. 2020, sp. zn. 6 To 50/2020.

II. Podle § 56 odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se odsouzený pro výkon tohoto trestu zařazuje do věznice s ostrahou.

2. Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě stanovené v § 143 odst. 1 tr. ř. odsouzený R. Z. (dále jen „odsouzený“ či „stěžovatel“) stížnost do protokolu hned po vyhlášení napadeného usnesení. Následně zaslal prostřednictvím svého obhájce blanketní stížnost, kterou přislíbil odůvodnit do 10 pracovních dnů. K tomuto datu a ani poté však odůvodnění předmětné stížnosti nebylo doplněno.

3. Stížnostní řízení je ovládáno revizním principem při zachování omezení vyplývajících z ustanovení § 147 odst. 2 tr. ř., který zavazuje stížnostní orgán přezkoumat z podnětu (i neodůvodněné) stížnosti všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať již byly stížností napadeny či nikoli, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo vydání napadeného usnesení. Vrchní soud tudíž z podnětu stížnosti odsouzeného přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že věcně je stížnost odsouzeného nedůvodná. Ke zrušení napadeného usnesení vrchním soudem a novému rozhodnutí došlo výlučně z formálních důvodů.

4. Peněžitý trest, jehož výkon, resp. přeměna, je předmětem napadeného usnesení, byl odsouzenému uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2019, č. j. 48 T 2/2016-4234, jenž nabyl právní moci dne 14. 9. 2020 ve znění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 9. 2020, č. j. 6 To 50/2020-4599. Peněžitý trest byl uložen v počtu 350 denních sazeb s denní sazbou 5 000 Kč, tj. v celkové výši 1 750 000 Kč. Současně byl odsouzenému pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 1 roku. Odsouzený peněžitý trest do dnešního dne neuhradil, a to ani z části, přestože byl k jeho úhradě řádně vyzván. Ze spisového materiálu je zřejmé, že soud prvního stupně poskytl odsouzenému značný prostor pro uhrazení peněžitého trestu, přičemž byly s odsouzeným i důkladně diskutovány jeho možnosti hrazení trestu. Odsouzený při veřejném zasedání o projednání přeměny peněžitého trestu uvedl, že peněžitý trest nebyl schopen zaplatit, neboť jeho podnikatelská činnost ovlivněná vnějšími faktory nepřinesla kýžený zisk, stejně jako, že doposud nebyla uzavřena dohoda ohledně jeho podílu na pozůstalosti po zemřelém otci. K tomu je však třeba uvést, že shora citovanými rozsudky byl peněžitý trest ukládán na základě zjištěné majetkové situace a možností odsouzeného. Odsouzený sice podal odvolání proti citovanému rozsudku Městského soudu v Praze, avšak ve vztahu k výši peněžitého trestu či jeho samotnému uložení nic nenamítl. Lze tak uzavřít, že peněžitý trest je pravomocně uložen, přičemž není ani v intencích přezkumu stížnostního soudu ho jakkoliv revidovat.

5. Pokud odsouzený uvedl, že jeho příjmy nejsou vysoké a dovolává se nepříznivých okolností, jež nezávisle na jeho vůli ovlivnily negativně jeho podnikání, je třeba uvést, že odsouzený je osobou v produktivním věku bez doložených zdravotních omezení, a není tak zřejmé, proč se od roku 2020 (kdy mu byl pravomocně peněžitý trest uložen), nesnažil zajistit si vyšší příjem než pouhých 20 000 Kč měsíčně, pokud v konkrétní podnikatelské činnosti dosahovat většího příjmu nemohl. Nelze tak odsouzeným tvrzené vnější okolnosti považovat za relevantní skutečnost, která by měla být v projednáváné věci zohledněna. Stížnostní soud dodává, že podíl na pozůstalosti po zemřelém otci nebyl nijak reflektován při stanovení výše peněžitého trestu, neboť v době rozhodování se ani nevedlo předmětné dědické řízení. Ze strany soudu prvního stupně šlo tak jen o určitou míru benevolence, když poskytl odsouzenému časový prostor pro uzavření dohody s dalšími dědici, aby

tak získal finanční prostředky pro hrazení peněžitého trestu. Neuzavření dohody či neukončení dědického řízení však nemůže mít žádný vliv na rozhodnutí v projednávané věci. S ohledem na uvedené tak vrchní soud uzavírá, že neshledal žádné pochybení soudu prvního stupně stran samotného rozhodnutí o merituu věci, přičemž se s rozhodnutím o nařízení náhradního trestu odnětí svobody plně ztotožňuje.

6. Soud prvního stupně v odůvodnění napadeného usnesení uvádí i úvahy stran možné přeměny peněžitého trestu v jiné alternativní tresty, přičemž uzavírá, že s ohledem na výši peněžitého trestu a osobní poměry odsouzeného neshledal okolnosti k jejich užití. Uvedeným závěrům při zohlednění i samotné společenské škodlivosti trestného činu, za který byl odsouzený uznán vinným, lze pak plně přisvědčit.

7. Vrchní soud se dále zabýval procesní stránkou projednávané věci. Zásadním aspektem, jenž ovlivňuje procesní postup, je skutečnost, že zákonem č. 333/2020 Sb. došlo k novelizaci mimo jiné ustanovení § 344 tr. ř. a § 69 tr. zákoníku. Podle právní úpravy platné do 30. 9. 2020, tedy právní úpravy platné v době ukládání trestu odsouzenému, byl současně s peněžitým trestem stanoven i náhradní trest odnětí svobody podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku, který byl v případě neuhrazení peněžitého trestu na základě § 344 tr. ř. v tehdy účinném znění nařizován. Současná právní úprava však upravuje postup odlišný, neboť při ukládání peněžitého trestu soud již náhradní trest odnětí svobody nestanoví. V případě, že odsouzený peněžitý trest neuhradí, postupuje soud podle § 344 tr. ř. a přemění předmětný peněžitý trest na trest odnětí svobody, přičemž při stanovení jeho výměry vychází z pravidla zakotveného v § 69 odst. 2 tr. zákoníku, podle něž se každá zcela nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě počítá za dva dny odnětí svobody. Je třeba dodat, že zákon č. 333/2020 Sb. neobsahuje žádná přechodná ustanovení, ze kterých by vyplynulo, jak má být rozhodováno o nařízení náhradních trestů odnětí svobody uložených podle do té doby platné právní úpravy, resp. jak má být rozhodováno o přeměně peněžitého trestu, který nebyl vykonán.

8. V tomto bodě je zásadní připomenout, že časová působnost trestního řádu se řídí zásadou, podle níž se úkon trestního řízení vede zásadně podle právní úpravy platné a účinné ke dni, v němž je příslušný úkon činěn. Zásada zákazu retroaktivity k tíži pachatele či příkazu retroaktivity ve prospěch pachatele se v procesním právu neuplatňuje (srov. DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., s. 1095). Pokud novela neobsahuje žádnou výslovnou speciální úpravu pro již probíhající řízení, uplatní se obecná právně teoretická pravidla, mj. *lex posteriori derogat legi priori*. Na základě uvedeného a při zohlednění znění zákona č. 333/2020 Sb., které neobsahuje žádný přechodný režim, lze uzavřít, že ve vztahu k otázce přeměny peněžitého trestu na trest odnětí svobody je nutné postupovat podle ustanovení trestního řádu ve znění účinném v době, kdy je o přeměně trestu rozhodováno, resp. je nutné postupovat analogicky, tj. formálně podle účinného trestního řádu, ve skutečnosti však postupem předpokládaným přechodí právní úpravou. Postup soudu prvního stupně, který formálně rozhodl podle úpravy platné do 30. 9. 2020, je tudíž v rozporu se základními zásadami nejen trestního práva, ale právní teorie jako takové.

9. Naproti tomu ustanovení § 69 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném do 30. 9. 2020, je ustanovení hmotněprávní. Ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku stanoví, že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. O posouzení trestnosti činu již v případě rozhodování ve vykonávacím řízení nejde, když pro takové posouzení je prostor v zásadě pouze do chvíle, kdy je o skutku, v němž je spatřován trestný čin, a o trestu za něj pravomocně rozhodnuto. Jakmile nabyde právní moci rozsudek ve věci samé, ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku o časové působnosti trestních zákonů již nelze použít (srov. rozhodnutí č. [17/2007](#) Sb. rozh. tr.). Z uvedeného důvodu nemůže být případná změna právní úpravy ve prospěch pachatele nastala po právní moci rozhodnutí (která v projednávaném případě ani nebyla) sama o sobě důvodem pro kasaci rozhodnutí, které bylo v době vyhlášení v souladu s tehdy platnými a účinnými trestními předpisy. Obecně je tudíž možné změnit

pravidla výkonu rozhodnutí, aniž by byl dotčen princip zákazu retroaktivity trestních zákonů. Změna trestních zákonů se zásadně nedotýká již pravomocných a vykonaných odsuzujících rozsudků, a to ani výroku o trestu, a to ani v případě změny výkonu takového trestu, pokud to zákonodárce výslovně neupraví v přechodných ustanoveních novelizace. Současně je třeba uvést, že neexistuje žádné obecné pravidlo, že by se v případě pozdější změny trestních zákonů neměly vykonat pravomocně uložené a vykonatelné výroky o trestu, případně, že by se mělo rozhodnout o upuštění od výkonu takových trestů apod. Za situace, kdy není konkrétní postup týkající se výkonu trestu zákonodárcem v přechodných ustanoveních upraven, je třeba situaci vyřešit pomocí obecných pravidel o časové působnosti trestních zákonů, že pozdějšího příznivějšího zákona se použije jen při posuzování otázek trestnosti, nikoli i později (při výkonu trestu).

10. Vzhledem k absenci přechodného ustanovení a i zmíněného obecného ustanovení je třeba rozsudek vykonat v jeho původní a nezměněné podobě, tj. o výkonu náhradního trestu je třeba rozhodnout podle pravidel obsažených v trestním zákoníku účinném do 30. 9. 2020. Je nepochybné, že při rozhodování ve věci samé, při posuzování trestnosti, tedy nejen viny, ale i trestu byly součástí rozhodování soudu i úvahy vztahující se k výši náhradního trestu.

11. Ze shora uvedených důvodů Vrchní soud v Praze napadené usnesení zrušil podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. a znovu ve věci rozhodl věcně shodně jako soud prvního stupně, tj. nařídil odsouzenému výkon náhradního trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, avšak za analogického použití nyní účinného trestního řádu. Odsouzený byl pro výkon trestu odnětí svobody podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou, neboť shodně jako soud prvního stupně vrchní soud neshledal naplnění podmínek pro zařazení odsouzeného do jiného typu věznice.